

REVISTA LITERARĂ

Libris

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

LECTURI,
TAIFASURI,
STĂRI DE SPIRIT

p.5 *Mircea Mihăieș*
scriitorul anului 2016;
Ulysses, 732. Romanul
romanului - cartea anului
2016

Mircea Mihăieș propune o lectură multiplă a operei comentate și o lectură multiplă a propriei cărți, legată rizomatic de sursă, la fel cum sursa se leagă prin aceleași nevăzute legături, prin sugestie, de Odiseea.

p.11 *Ioanichie Olteanu,*
Scurtă istorie a fondării
revistei Astra [I].
Pagini de jurnal

Personajele jurnalului sunt scriitori locali și activiști „pe linie” din aparatul de partid, dar și scriitori de anvergură și demnitari ai regimului comunist de la București, cu putere de decizie în instituțiile centrale de artă și cultură.

p.25 *Mihaela Malea Stroe,*
Necesitatea imperioasă
de a scrie. Interviu cu
Hans Bergel

Tot ceea ce scrie cineva este autobiografie. Nu numai povestitorul se află în această poziție, ci chiar și filosoful: notând ceea ce meditează, creează și el un document autobiografic, vrând-nevrând.

p.43 *Vasile Oltean,*
Actualitatea lui Coresi
[I]

În ciuda unei impresionante activități editoriale, diaconul Coresi rămâne și astăzi atât de puțin cunoscut biografic și aceasta datorită sumarelor măturii păstrate din perioada vieții lui.

PERIFERIA DIN CENTRU

Revista Libris nu uită că Brașovul a radiat cultură. Este o revistă despre cărți. O revistă care vrea să aducă literatura română actuală la Brașov și să răspândească literatura brașoveană.

Cuprins

Editorial

Adrian Lesenciuc – *Periferia din Centru* / **3**

Eveniment

Laurențiu-Ciprian Tudor – *Brașoave 2 – tabăra de poezie în buricul târgului* / **3**

Portret

Mircea Mihăieș – *Naratorul fără nume* / **5**

Adrian Lesenciuc – *Ziua Cârțiței* / **7**

Restituiri

Eugeniu Nistor – *Gânduri întru amintirea lui Ioanichie* / **10**

Ioanichie Olteanu – *Scurtă istorie a fondării revistei Astra* [I].

Pagini de jurnal / **11**

Poezie

Gabriel Chifu – *Artă poetică; Dropia; și din nou toți într-unul* / **13**

Viorel Cernica – *dincolo e la fel ca aici: seară; violina înghețată* / **14**

Angela Nache-Mamier – *Exil; No man's land; simfonice; profan parfum; Ascultând* / **15**

Rucsandra Murzea – *Contravizită; Cutii; Pereți; Cuplu de forțe (mecanică aplicată)* / **16**

Eseu

Aurel Ion Brumar – *Cartea despre facere și salvare* / **17**

Apariții recente

Radu Voinescu – *Actele Colocviilor de critică...*,

Ismail Kadare – *Firmanul orb*, Matei Vișniec –

Opera dramatică I-II, E.O. Chirovici – *Cartea oglinzilor* / **19**

Nicolae Băciuț – *Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Steinhardt*,

Felicia Popa – *Trăim fără noi*, Florin Șindrilăru –

Doru Munteanu – un romancier în crucea mileniului,

Tatiana Țibuleac – *Fabule moderne* / **20**

Proză

Diana Adamek – *Vara războiului* / **21**

Teatru

Cornel Teulea – *Ultimul Heidegger* / **23**

Dialogurile Libris

Mihaela Malea-Stroe – *Necesitatea imperioasă de a scrie.*

Interviu cu Hans Bergel / **25**

Eseu

Ion Hirghiduș – *„Erori” ale infinitului în basmul românesc* / **27**

Cronică literară

Mihaela Malea-Stroe – *Jacques Săndulescu: Donbas* / **30**

Mihaela Malea-Stroe – *Bogdan Trifan:*

În a cincea zi am privit către Est / **32**

Cătălin Stanciu – *Adrian Ierulescu: Autoportret pe sticlă* / **33**

Laurențiu-Ciprian Tudor – *Hanna Bota: Când în fiecare zi e joi* / **35**

Premiile Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor din România pe anul 2015 / **37**

Cărți recente ale membrilor filialei Brașov a USR

Nicolae Gâlmeanu – *Contorsiuni. Ieșirea*, Cristian Muntean –

Ortodoxia romantică / **37**

Ancheta Libris

Laurențiu-Ciprian Tudor – *Spațiul online și literatura.*

Răspund: Daniel Cristea Enache; Simona Antonescu;

Robert Șerban; Felix Nicolau; Mihail Vakulovski / **39**

Critică literară

Adrian Lesenciuc – *România și liberalismele ei* / **41**

Restituiri

Vasile Oltean – *Actualitatea lui Coresi* [I] / **43**

Literatură universală (Traduceri de Anka Staneva)

Maia Anghelova – *Cu o mie de zile în urmă; Tu așază-te;*

Peste aceste albe vertebre sărate; Să simți dacă teiul sprijină

casa bătrână / **45**

Neli Piguleva – *Fata de testie; **** / **46**

Literatura diasporei

Constantin Virgil Negoită – *Diasporă în vremea globalizării* / **47**

Concurs

Viitorul ne privește / **49**

Comunicat

Comunicat al Uniunii Scriitorilor din România / **49**

Muzică

Horia Nilesu – *Cântece și doruri din Ardeal* / **50**

La închiderea ediției

Raul Bribete – *Biciclete pe ploaie* / **50**

Anthonia Amatti – *Osândita* / **50**

Artistul plastic invitat

Horia Țigănuș / **52**

Reviste

Cătălin Stanciu – *Primul trimestru literar. Reflectări în reviste* / **53**

REDACTIA

Director onorific:

Doru Munteanu

Redactor-șef:

Adrian Lesenciuc

Secretar de redacție:

Laurențiu-Ciprian Tudor

Redactori:

Mihaela Malea-Stroe,

Cătălin Stanciu,

Dana Anghelescu

Adresă: str. Mureșenilor nr.14, Brașov 500030,

Tel: 0268/477799, 0268/478595

Fax: 0268/477798,

email: cultural@libris.ro

Pentru comenzi și abonamente:

SC LIBRIS EDITORIAL SRL

str. Mureșenilor nr. 14, Brașov, cod 500030

tel: 0268.477.799

e-mail: editura@libris.ro

cont RO77BTRLRONCRT0364057701

Banca Transilvania Brașov

ISSN 2559 - 0308,

ISSN-L 2559 - 0308

Brașoave 2 – tabăra de poezie în buricul târgului

Laurențiu-Ciprian Tudor

Înainte de descrie evenimentul care a avut loc, în perioada 15-17 decembrie 2016, la poalele Tâmppei, se cade să dau o mică lămurire care să limpezească puțin pe cei ce s-au grăbit să își rădă sau să se mire de numele taberei. Ei bine, *brașoavă/brașoave* este cuvântul din limba română cel mai apropiat de Brașov! Nu există altul care să fie exclusiv pentru orașul acesta! Apoi, da, cuvântul înseamnă (conform DEX) *invenție, minciună, născocoală, născocire, născocitură, neadevăr, palavră, plăsmuire, poveste, scorneală, scornire, scornitură*, dar, la origine, era vorba despre negustorii brașoveni care își laudau/își strigau marfa, care declamau (de aici aluzia și ironia)! Astfel, pentru noi, cei care am gândit tabăra, e vorba de o încercare de resemnificare, dar și de un joc de cuvinte, de o ațătare (în sens de PR) și, în același timp, de punere a unei probleme (mereu deschisă): cât e literatura minciună? Cât e vorbărie, palavre, marketing, dorință de prestigiu ș.a.m.d.?

În fine, după ce la prima ediție, acum doi ani, între 25-27 septembrie 2015, tabăra a adus 29 de poeți încercând să cuprindă cam tot ce înseamnă viața literară brașoveană și, într-o bună măsură, cea națională (au fost poeți din Brașov, București, Câmpina, Ploiești, Sinaia, Sibiu, Harghita și Alba Iulia), anul acesta, evenimentele s-au aranjat în jurul unei teme importan-

Periferia din Centru

Adrian Lesenciuc

Într-o modalitate simplificată de raportare la spațialitate, centrul și periferia se definesc geografic. În geografiile culturale, coordonatele centrului nu sunt cele ale posibilității unei situări simetrice a celorlalte poziții, cum nici cele ale periferiei nu exclud centralitatea geografică. Dar la ce folosește această centralitate câtă vreme, cultural, aici se poate constitui o periferie? Dacă l-am asculta pe Derrida, am înțelege că centralitatea se definește astfel mai întâi în raport cu sine, iar apoi cu periferia. De multe ori, centrul continuă să radieze în periferie ceea ce în raport cu sine nu mai poate produce (măcar spre a convinge). Periferia este un centru eșuat sau abandonat, un centru din care puterea a alunecat spre alte zone de unde să continue difuziunea.

Brașovul este, fără îndoială, centrul geografic al României. Din secolul al XVI-lea până târziu, în secolul al XIX-lea, a fost și centrul cultural. Literatura română s-a construit în raport cu relațiile centru-periferie instituite între Brașov și celelalte puncte geografice și culturale fixe pe harta culturală a României. Dar puterea centralității a alunecat spre alte centre de difuziune. Brașovul a rămas într-o periferie culturală, în spatele zidului industrial construit de comuniști. Cu o revistă culturală apărută chinuit și după învoială de la Centru, revista *Astra* în 1965, cu încercări de revoltă a marginalului, extinse la nivel național, – a se vedea eseul-program al mișcării optzeciste, *Poezia cotidianului* a lui Al. Mușina din aceeași *Astra* – Brașovul a rămas în periferie. Fără revistă literară de aproape zece ani, cu o viață culturală aparentă, incapabil să ofere imaginea frumos împachetată a trecutului printr-o posibilă sintagmă de „oraș al operei prima”.

Revista *Libris* își propune să nu uite că Brașovul a radiat cultură. Este o revistă despre cărți. O revistă care vrea să aducă literatura română actuală de prim raft la Brașov și să răspândească literatura brașoveană în centrele de difuziune culturală. Este o revistă care proiectează alte raporturi între centru și periferie. În care Brașovul literar să devină centru măcar pentru sine.

te pentru Brașov: „Dialogul româno-bulgar în Șcheii Brașovului în ultimele șase secole”. Dacă în 2015 am avut, în ultima zi, o dezbatere despre literatura de azi (dirijată de criticii Virgil Borcan, Felix Nicolau, Mihaela Malea Stroe și Ion Popescu Topolog) în cadrul căreia s-au atacat numeroase teme care ard (*Literatura de azi – biserici, bisericuțe și orientările lor, Lipsa criticii și tendințele pieței ș.a.m.d.*), anul trecut dezbaterea a fost înlocuită de un simpozion, adecvat temei, cu importantul medievalist Răzvan Voncu și cu cărturarul brașovean Pr. Vasile Olteanu. Ca o continuare, ca o trenă a simpozionului, s-a încercat și s-a reușit un dialog poetic între poezia bulgară de azi (prin poeții/poetele Maia Angelova, Neli Piguleva, Krasimir Manev și Plamen Penev) și cea românească adusă din Brașov, Harghita, Câmpina, București și Sibiu (Gabriel Chifu, Adrian Lesenciuc, Laurențiu-Ciprian

Tudor, Cătălin Stanciu, Adrian Munteanu, Mihaela Malea Stroe, Călin Sămărghițan, Florin Caragiu, Diana Caragiu, Daniela Șontică, Liliana Ursu, Maria Dobrescu, Cristian Muntean, Nicolae Opreșan și Ionel Simota). În 2015 poezia arătându-și diversitatea, multitudinea ei de fețe și de frumuseți, a cerut intermédzouri

asemenea: astfel am avut coveruri rock (interpretate minunat de „4Tune Quartet”), bucăți de Bach (cântate din lăuntru de violoncelista Alexandra Enache) și tangouri (redate adânc de „Kronstadt Quartet”). Anul trecut, tema, însă, a cerut o anume coerență și cuminenție: în consecință feliile de muzică au fost clasice și au fost cu asupra de măsură interpretate de pianista Liliana Iacobescu, de violonistul Valentin Șerban și de Leona Varvarichi, violă. În plus, ca o noutate, fiecare recital poetic și fiecare intermédzo a fost vegheat de câte un tablou! Așa am avut lângă noi arta Victoriei Țăroi, a Iuliei Șchiopu și a lui Horia Țigănuș.

Se pare că tabăra a reușit să fie și o aventură, o încercare de a uni grupuri și de a face poduri (ca și în 2015), și o provocare pentru continuarea unui schimb cultural care se întemeiază pe mărturii istorice și răspunde identitar, dar și un laborator poetic, capabil să creeze intimitate, entuziasm, contagiune. Am avut sentimentul, întărit de fotografii, că asist la un fel de cină de taină a poeziei, că nu mai contează timpul, vremea sau vremurile! De pildă, poeta Liliana Ursu scria, pe facebook, imediat după zilele taberei: „Ne-am strâns frumos în jurul Poeziei ca-n jurul bradului de Crăciun!”. Daniela Șontică declara și ea, pe aceeași rețea, că „au fost trei zile frumoase pentru câțiva scriitori din România și Bulgaria”, iar poetul și preotul sibian Călin Sămărghițan nota: „a fost, de departe, cea mai bună și cea mai împlinitoare manifestare poetică la care am participat vreodată. Dacă o ține așa, Brașovul va deveni capitala poeziei românești fără absolut nicio concurență. Poezia bulgară este cuceritoare!”

Reamintesc că „Brașoave” a fost organizat și în 2016 de Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Brașov, Grupul de litere-sunete-și-culori „Caii verzi de pe pereți” Brașov și RURAL ART & TRAVEL, evident, cu suportul librăriilor „Șt. O. Iosif” și „Okian” și al muzeelor „Prima Școală Românească” și „Casa Mureșenilor”.

Naratorul fără nume

Mircea Mihăieș

scriitorul anului 2016

Mircea Mihăieș, n. 1 ianuarie 1954, este profesor de literatură engleză și americană la Universitatea de Vest din Timișoara. Între 2005 și 2012 a fost vicepreședinte al Institutului Cultural Român. Redactor-șef al revistei *Orizont*. A publicat *De veghe în oglindă* (1989), *Cartea eșecurilor. Eseu despre rescriere* (1990), *Femeia în roșu* (1990, în colaborare cu Adriana Babeți și Mircea Nedelciu), *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*

(1995), *Victorian Fiction* (1998), *Masca de fier* (2000), *Atlanticul imaginar* (2002), *Scutul lui Perseu* (2003), *Viața, patimile și cântecele lui Leonard Cohen* (2005; ediția adăugită publicată în 2016), *Metafizica detectivului Marlowe* (2008, publicat în engleză la Lexington Books, S.U.A., în 2014), *Despre doliu. Un an din viața lui Leon W.* (2009), *Ultimul Iudt* (2011), *Ce rămâne. Wiliam Faulkner și misterele ținutului Yoknapatawpha* (2012), *Istoria lui Corto Maltese, pirat, anarhist și visător* (2014) și *Ulysses, 732. Romanul romanului* (2016). I s-a decernat de patru ori premiul Uniunii Scriitorilor din România. În 2016 a fost declarat Scriitorul Anului de juriul U.S.R. pentru publicarea lucrării *Ulysses, 732*, care a fost distinsă și cu premiul Cartea Anului de redacția României literare.

Prizonier în peștera lui Polifem, întrebat de uriașul mâncător de oameni cum îl cheamă, Odiseu recurge la un truc onomastic. În loc să-și dea numele adevărat, răspunde că se numește Nimeni (*ou-tis*, în greacă). Prevăzător sau inspirat, el ridică astfel un baraj lingvistic în fața ciclopiilor ce sălășluiau în peșterile învecinate, sosiți în ajutorul mâncătorului de oameni. Alertați de mugetele și gemetele pro-

vocate de parul înroșit, călit în foc, înfipt de regele Itacăi și de însoțitorii săi în ochiul din fruntea namilei canibale, aceștia se depărtează, convinși că „Dacă nimeni/ Nu-ți face rău și silă, când ești singur,/ De boala cea de Dumnezeu trimisă/ Nu poți să fii scutit. De-aceea roagă/ Pe tatăl tău Neptun să te scape”¹. Numele de împrumut îi fusese de folos eroului grec și în alt fel: Polifem îi promisese că-i va face un dar – adică privilegiul de a-l mânca la urmă, după ce-i va fi îngurgitat pe toți însoțitorii săi.

Obişnuiți, de-acum, de felul creator în care James Joyce a întrebuițat elementele *Odiseei* lui Homer, nu trebuie să ne surprindă că în schema romanului un episod, al doisprezecelea, *Cyclops*, corespunzător aventurii lui Odiseu pe tărâmul giganților monoculari, este prezentat de un povestitor anonim, *No-name*. Acesta narează întâmplările petrecut în jurul orei cinci ale după-amiezii din taverna lui Barney Kirnam, de pe strada Little Britain, aflată în apropierea tribunalului din Green Street. Nenumitul – nu-i știm nici identitatea, nici poziția socială, nici profesia – își dezvăluie însă însușirile pe parcursul desfășurării evenimentelor. Felul în care vorbește (cu ironia și binecunoscuta aplecare spre flecăreală și exagerare a locuitorilor din Dublin) și se comportă (îngăduitor cu sine și necruțător cu ceilalți) trasează un portret indirect plin de culoare și suculență.

Nenumitul e unul dintre numeroșii aflători în treabă care, stabilindu-și foișorul de observație în colțul străzii, își închipuie că simpla calitate de martor le îngăduie să fie și judecători, și filozofi, și interpreți și chiar manipulatori ai evenimentelor. Dar el nu e Odiseu, și nici nu participă la odiseea lui Bloom: e doar una din fațetele (conștiințele ar fi prea mult spus) prin care se exprimă spiritul locului. Întrupare a târgovețului/orășeanului palavragiu și disprețuitor, el e „bârfitorul suprem”². Putem presupune că-și făcea veacul în preajma hotelului City Arms, de vreme ce era prieten cu nepotul patroanei, supranumit Pisser Burke. El e probabil cel descris de Molly drept „insul cu nas lung” – și singurul lucru remarcabil în ce-l privește e plăcerea maladivă de a spune lucruri dizgrațioase despre cei din jur.

Textul Nenumitului e, în mare parte, un monolog interior, o refacere a istoriei lui Bloom din perspectiva oferită de localul lui Barbey Kiernan. Perfect informat

1. Homer. (1979). *Odiseea*. Traducere de George Murnu. București: Editura Univers. p.222.

2. John Henry Raleigh. (1977). *The Chronicle of Leopold and Molly Bloom. Ulysses as Narrative*. Berkeley: University of California Press. p.144.

despre tot ce mișcă și se spune în Dublin, el are geniul identificării elementului dezagreabil, al situațiilor umiltoare, denigrărilor și secretelor murdare.

Nenumitul e o enciclopedie ambulantă a spiritului cârtitor al Dublinului – nu are nicio vorbă bună pentru nimeni și pare a fi păstrătorul cheilor tuturor dulapurilor în care se află schelete (și în orice dulap se află un schelet). [...] Deși mizeriile pe care le aduce la suprafață au o vechime de zece ani sau mai mult, intervalul temporal nu prea contează nici pentru el și nici, probabil, pentru cei care-l ascultă (nu e întotdeauna limpede când Nenumitul vorbește pentru sine și pentru alții), ceea ce e un fel al lui Joyce de a spune că în Dublin bârfa nu îmbătrânește niciodată¹.

Dacă e să-i găsim, totuși, un corespondent homeric, el este echivalentul lui Tersit din *Iliada*, întrupare a urâteniei trupești, a vulgarității, a prostiei și a obscenității. Pocit și fără simțul măsurii, el e în egală măsură nerușinat și laș – „cel mai urât om care a venit la Troia, cel care spune ceea ce gândesc cu toții”². Ulterior, el va face o carieră spectaculoasă, ca simbol al unui anumit fel dezinhibat de a privi lumea. În *Ulysses*, meseria lui e de „recuperator de datorii necinstite ori dubioase”, ceea ce-l pune în contact nemijlocit cu cei mai decăzuți indivizi din societate. Ochiul rău și limba veninoasă ar putea fi, prin urmare, deformații profesionale, rezultatul frecventării sublumii infracționale a Dublinului.

Obişnuit să vâneze exclusiv răul, societatea nu are, pentru el, și o față pozitivă. Lumea e o mlaştină morală, iar conversațiile sunt prilejuri de a deversa dejectiile unei minți ce trăiește doar pentru a bârfi, a scormoni, a turna ori a trăda:

El exprimă, mai limpede decât Mulligan sau Boylan, spiritul negării: asexuat el însuși, neagă exuberant sexualitatea (ca și cumsecădenia) altora. Aproape tot ceea ce pretinde că știe e fals, după cum o dovedește plăcerea răutăcioasă resimțită atunci când bârfește³.

Cu alte cuvinte, deși are un ochi antrenat pentru a identifica ce-i dezavantajează pe alții, răutățile lui par credibile – deoarece nu au greutatea conferită de perspectiva etică.

Naratorul fără nume funcționează asemeni unui filtru care selectează tot ce e putred, rău-mirositor, respingător și insuportabil într-o societate altminteri banală. Judecător neîndurător al altora, el e însă un conformist de joasă speță, respectuos cu autoritatea și gata să accepte cu umilință orice reproș al puternicilor zilei. [...] În ciuda acestor însușiri negative, Nenumitul beneficiază, la nivelul comunicării textuale, de o funcție pozitivă: deși înmuiate în otrăvuri, mesajele sale au meritul de a fi directe. El vorbește de la nivelul minții obișnuite, al insului nu prea educat (limbajul întrebuintat de el trădează absența culturii – referințele culturale sunt precare, iar gramatica și chiar fonetica se află în permanentă suferință), dar capabil să rețină orice amănunt susceptibil să facă rău cuiva. Cuvintele sale nimeresc direct la țintă pentru că ele conțin aproape exclusiv informație brută – contrar a ceea ce crede Ellmann. Nenumitul nu interpretează, nu face conexiuni subtile și nu stabilește ierarhii: se mulțumește să deverseze în fața cititorului întreaga mizerie pe care a putut-o acumula din experiența lui de locuitor al Dublinului.

În anii 1970, a existat în mediile analizei joyceene o intensă și ciudată dezbateră privind momentul acțiunii alocate de autor Naratorului nenumit. Timp de câțiva ani, s-au înfruntat două tabere: cei care pretindeau, la sugestia lui David Hayman, că evenimentele din capitolul *Cyclops* n-ar reprezenta decât repartiția pentru o narațiune pe care o va debita mai târziu, într-un loc nenumit. Deși argumentele împotriva acestei interpretări l-au determinat pe Hayman să-și retragă punctul de vedere, el merită reținut pentru sugestia conținută: și anume, pentru doza de aleatoriu pe care Joyce a strecurat-o în compoziția acestui episod.

Textul Nenumitului are, din acest motiv, un aer de ambiguitate greu de fixat într-un cerc hermeneutic coerent. Narațiunea e construită în stilul șuetei, al clevetelii, al flecăreliei, al defăimării. Ea nu e preocupată de autenticitate, ci de credibilitate: vorbele îndrugate de povestitor se constituie într-o viziune coerentă, cu mari șanse de a-i convinge pe receptori. Dar asta nu înseamnă că trăncăneala lui e inocentă.

(fragment din
Ulysses, 732. Romanul romanului)

1. Idem.

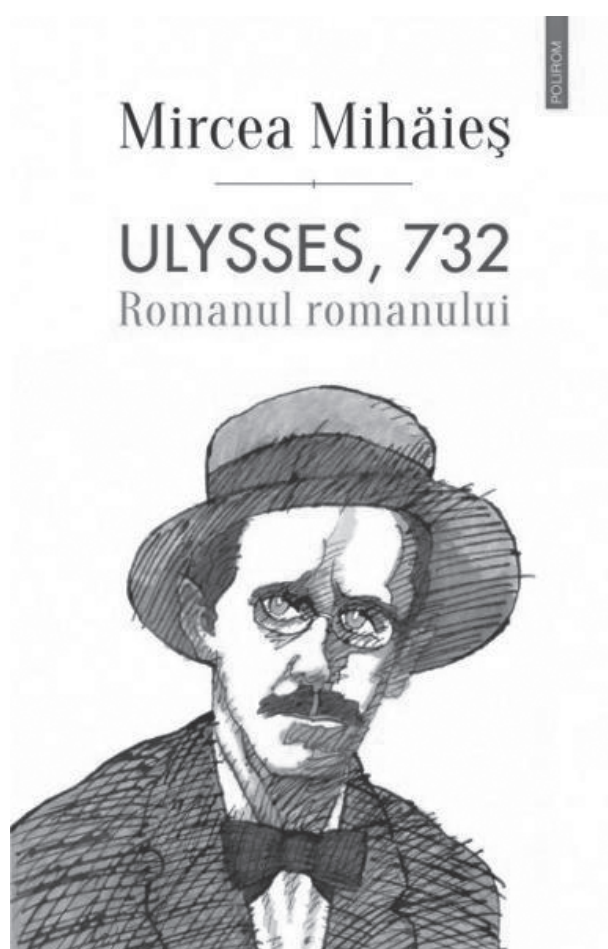
2. Seth Bernadette. [1991] (2009). *The Rhetoric of Morality and Philosophy. Plato's Gorgias and Phaedrus*. Chicago: The University of Chicago Press. p.101.

3. Richard Ellmann. (1972). *Ulysses on the Liffey*. New York: Oxford University Press. p.110.

Ziua Cărțiței

Adrian Lesenciuc

cartea anului 2016

Surprinzătoarea apariție a cărții *Ulysses, 732. Romanul romanului*¹, nominalizarea autorului ei, Mircea Mihăieș, drept „Scriitor al lunii octombrie 2016”, și, ulterior, decernarea premiului „Scriitorul Anului” la galele omonime de la Iași organizate de Uniunea Scriitorilor din România, urmată imediat și de pre-

miul „Cartea Anului” din partea *României literare* au pus cititorul român în fața unei lucrări menite să provoace cel puțin dureri de cap. De altfel, critica de întâmpinare, impresionată de dimensiunile cărții, a scos în evidență inadecvarea produsului la mediul cultural autohton, dar această inadecvare se vede tocmai din puținătatea comentariilor critice aplicate. Prezentarea opului în termeni cantitativi sau focalizarea pe povestea însăilată detectivistice sunt, de regulă, ingrediente suficiente criticului de întâmpinare.

Necesar este, înainte de a purcede la lectură să parcurgi cel puțin singura ediție românească a lui *Ulysses* (dacă nu vreuna dintre edițiile în limba engleză), să nu vorbim de temeiul întregului, *Odissea* lui Homer. Odată așezate la temelie aceste două cărămizi – chiar dacă Mircea Mihăieș transpune miturile pe un pat rezumativ, îmbiind și cititorul leneș la lectură – *romanul romanului* se extinde, dar nu ca o înlănțuire faptică, de semnificații sau de efecte, ci în lumina unor geografii fragmentate. Aceste geografii asumate ale lucrării aduc în prim-plan indeterminarea și ezitarea peninsulei – s-o numim Joyce – un limb textual prelungind în apele timpului continentul Homer, apoi ordinea/structurarea și supremația arhipelagului odiseic, numit în text *Arhipelagul hibernian* (după numele înfrigorat al Irlandei dat de sudicii romani), alcătuit din cele optsprezece insule configurate de Joyce, respectiv ruptura, turbulența insulei Gabler, distinctă, de origine diferită, născută din depozitele textuale/supratextuale ale lui Joyce și din subducția plăcilor editorial- (și academic)-tec-tonice. Într-o asemenea angajare, *Ulysses, 732* se relevă încă de la înlăturarea cețurilor așteptării în fizi-onomia fractală a unei geografii deciptate pe hărți la scări diferite, cu lungimi variabile ale țărmurilor interpretat(iv)e. Se deschid larg două uși: cea pe care o lăsase întredeschisă suspectul domn Freud și în pragul căreia își pusese cu convingere talpa, spre a nu se închide, cel puțin la fel de suspectul domn Joyce, apoi cea care asigură pătrunderea într-o interpretare diferită, aparent impenetrabilă, presupunând multiple referințe culturale, pe care o propune, pe urmele lui Joyce, dar urmărindu-l pe *Ulysses*, criticul Mircea Mihăieș. Iar dacă Joyce deschide laboratorul anatomo-patologic al ființei modelate în fluxurile conștiinței sale: „Demers chirurgical prin excelență, *Ulysses* opune sensibilei filozofii a ființei frustetea insolentei, detonând pactul secretului și obligându-l pe cititor să fie martorul celor mai cumplite dezvăluiri despre anatomia, fiziologia ori

1. Mircea Mihăieș. (2016). *Ulysses, 732. Romanul romanului*. Iași: Polirom. 1016p.

patologia umană" (pp.19-20), Mircea Mihăieș deschide laboratorul în care opune sensibilei căutări a sensului și a întortocheatelor cărări epice insolența textului devoalat în exercițiul fiziologic propriu-zis. *Ulysses*, 732, plecând de la certitudinea matematică a numărului de pagini din ediția princeps, copiază modelul fractal al scrierii (*etalonul* în termenii geometriei lui Mandelbrot) și îl transpune la scară, în iterații succesive, permițând la rândul său redimensionarea (de care mă îndepărtez în prezentul text, minor, prin zeci sau chiar sute de iterații). Dar aceste multiple iterații au rolul de a umple un spațiu intitulat generic Ulise –

Marea provocare a romanului constă în efortul, niciodată diminuat, de a pune în acord semnificația generală indusă prin titlu – cartea trebuie să fie o poveste ce-l are în centru pe Ulise, indiferent de masca purtată de acesta – cu semnificațiile parțiale, conferite de fiecare episod, ori, în interiorul episodelor, de secvențele componente ale acestora (p.30)

– iar încercarea de a trasa textual niște curbe asupra cărora convenim că sunt fractali, care umplu un spațiu de suprafață dată, pune în discuție dimensiunea omonimă a textului, adică a copierii de o infinitate de ori a unui parcurs, a unei reîntoarceri la Itaca (fiecăruia) în acest caz. Ca în celebrul film al lui Harold Ramis din 1993, *Ziua Cârțiței* (*Groundhog Day*), în care Phil Connors, jucat de Bill Murray, se trezește dimineață după dimineață în aceeași zi de 2 februarie. Doar că ziua (sau continentul temporal al reîntoarcerii) nu este chiar 2 februarie – Ziua Cârțiței, ziua lui James Joyce sau cea în care se naștea, în 1922, la Paris, la „Shakespeare and Company”, cartea albastră cu caractere albe, amintind de drapelul grecesc, cântărind un kilogram și cinci sute cincizeci de grame și numărând 732 de pagini legate într-un cotor de 8 centimetri, intitulată *Ulysses* –, ci 16 iunie 1904, „the dayliest day possible”. Iar cartea care ne trezește la aceeași oră opt a dimineții de joi, 16 iunie 1904, are coperta albastră cu caractere albe (acoperită de o supracopertă), cântărește la fel și numără 1.016 pagini într-un cotor de 5,3 centimetri, intitulându-se *Ulysses*, 732. *Romanul romanului*. Într-un asemenea demers orice mai puțin semnificația de pe primul palier al semnificării în taxonomia Barthes pare a fi cheia. De fapt, semnificația este căutată de cei care încearcă o interpretare topologică, în lecturi care au prins substanța și care explorează spațiul

paginii doar în adâncimea lui. Dar Mircea Mihăieș, în spiritul autorului romanului *Ulysses*, propune o lectură inegală cu sine, perpetuă dar fragmentară, cu partea redesenând întregul în iterații succesive, departe de valoarea topologică unitară și cu sens a cercului deschis de lectură și închis de comentariu. Mircea Mihăieș propune o lectură multiplă a operei comentate și o lectură multiplă a propriei cărți, legată rizomatic de sursă, la fel cum sursa se leagă prin aceleași nevăzute legături, prin sugestie, de *Odiseea*. „Conturul unei iluzii”, surprins ca model fractal/etalon la Joyce, este repovestit de Mihăieș. Efectele retorice joyceene sunt însușite și reproduse în noul cadru, nu prin dublare, ci prin recuperare și redeschidură într-un mediu cultural mai apropiat de odiseea originală. „Pânza penelopică a prozei lui Joyce” (p.58) este rețesută. Ceea ce rezultă este fundamentul academic (riguros ca înlănțuire hermeneutică sau ca rețea de sensuri), adevărata pânză a textului numit *Ulysses*, 732. Pe această pânză urmează ca „romancierul” Mircea Mihăieș să brodeze, să așeze povestea (cu iz detectivistic, așa cum au a fost anunțată în cronici), *romanul romanului*. Este ceea ce Nicolae Manolescu, analizând critic lucrarea lui Mihăieș¹, a identificat a fi „vioiciunea epică” așezată peste „pitorescul intelectual”.

Broderia lui Mihăieș începe, practic, cu istoria reprodușă pe pânză (pe țesătura/textura penelopică) a facerii și desfacerii romanului, în atmosfera impregnat futuristă/avangardistă, post-cosmopolitistă a începutului perioadei interbelice. Chiar dacă eroul poveștii este cartea numită *Ulysses*, peninsula Joyce sau prima parte, intitulată *Odiseea de hârtie*, îl are în lumina interpretării și pe autorul ei, James Joyce, de la protoistoria întâlnirii Penelopei din Galway, Norah Barnacle, până la intrarea în „legalitate” a romanului. Or, această poveste biografică îmi amintește de lucrarea lui Edwin Williamson, *Borges – o viață* (nu am citit de la lucrarea profesorului de la Oxford o altă biografie atât de bine scrisă până la cea care face obiectul prezentei analize!), în care, sub umbra proteguitoare a unei alte Norah, Lange, plecând dintr-un alt colț de Elveție, Jorge Luis Borges se întâmplă cu aceeași naturalețe. Biografia lui Joyce, întrețesută pe povestea lui *Ulysses*, vibrează după aceleași armonice. Și poate că nu m-aș fi oprit asupra acestei trimiteri dacă Mircea Mihăieș însuși n-ar fi legat propria poveste prin trei fire invizibile de opera ilustrului argentinian (la paginile 378, 505

1. Nicolae Manolescu. (2016). Întoarcerea lui Ulise. *România literară*. Nr. 46.

și 696), sau dacă în comentariul la cartea lui Mihăieș Nicolae Manolescu n-ar fi trimis la același decor și procedeu (poetic) borgesian utilizat de autorul *romanului romanului*. Odissea cărții *Ulysses* este continuată de *Arhipelagul hibernian*, al celor optsprezece insule textuale. Arhipelagul nu se naște *ex nihilo* cum nici episoadele romanului lui Joyce nu încep la ora opt a zilei de 16 iunie 1904 cu intrarea în scenă a rotofeiului Buck Mulligan, intonând: *Introibo ad altare Dei*, ci cu mult înainte, cel puțin odată cu *A Portrait of the Artist as a Young Man*. *Masca textilă* a lui Stephen Dedalus din prima insulă se transformă treptat într-o mască textuală, într-un *tissu* (țesut, țesătură, textură) pe care se însăilează „fapte estetice”, în afara vreunui posibil de conturat „centru al conștiinței”. Mircea Mihăieș analizează aceste „fapte estetice”, punctează rafinamentul stilistic, întretăierile de planuri, poetica desăvârșită a romanului, dar nu se ferește nici să evidențieze anticiparea tehnicilor/ retoricii postmoderne (p.616). Contururile insulelor din arhipelag sunt cu acuratețe descrise, fără asumarea unicității sau completitudinii perspectivei. *Ulysses* produce continuu semnificație, iar Mihăieș înțelege că această bogăție semnificativă nu poate fi descrisă integral. Reperele sale sunt titlurile secvențelor (numele insulelor) și trimiterile la întâmplări din epopeea homerică. În rest, aceeași abordare *debolistă*, extrem de detaliată, fără pretenția exhaustivității. Cea de-a treia parte a cărții, insula Gabler – a cărei mare lecție este transformarea utopice *ars editionis* într-o *ars combinandi* (p.858), într-un *isotext* (în denumirea dată de Danis Rose) ca amestec „al componentelor unei serii sau al unui complex de texte”, proiectează lumină suplimentară asupra întregului demers al lui Mircea Mihăieș, transformând *Ulysses*, 732 într-un text dinamic, într-un *isotext* ca atare, cuprinzând în adâncimile sale întregul complex hermeneutic joycean. *Ulysses* în dinamica sa devine un *continuous manuscript text*, un multitext, iar analiza lui Mircea Mihăieș privește multitextul în sine, nu romanul joycean ca entitate distinctă, statică, ușor de discriminat de contextul creației și expunerii sale. Metatextul (dinamic, în prefacere, în rețea, ca orice structură rizomatică vie) pătrunde în textul lui Mircea Mihăieș. Iar aici, privind în adâncimea prefacerilor textului din *Ulysses*, 732, găsim indeterminarea din pânza penelelogică, asumată academic, pe care se brodează povestea romanului. Mihăieș nu doar o intuiește, ci o aduce în lumina interpretativă, într-un elegant gest *debolist*, postmodern (p.990).

Indeterminarea este și caracteristica lucrării lui Mircea Mihăieș. Singurele coordonate sigure sunt cele de plecare, exprimate prin numărul 732. În rest, indeterminarea și imanența, pe care Ihab Hassan le vede împreună, în singura trăsătură validă a postmodernității, exprimată prin cuvântul-valiză *indeterminance*, sunt cele care ridică cititorul la înălțimea de zbor pe care o propune Mircea Mihăieș, astfel încât contururile fractale ale textului să devină vizibile. Multe alte trimiteri subtile vorbesc din paginile lucrării *Ulysses*, 732, carte care trăiește independent, ca *opera aperta*. Spre exemplu, de la radicalismul incendierii librăriilor și bibliotecilor exprimat de Marinetti și influențând deschiderea joyceană spre paroliberism, abolirea punctuației, distrugerea sintaxei în perioadă petrecută în Trieste până la incendierea librăriei „Shakespeare and Company” care închide *romanul romanului* nu există decât o punte, pe sub care curge, învolburat, fluxul conștiinței lectorului. Care flux se lasă prins în continua reîntoarcere din Ziua Cărții, la fel cum poate nu a reușit să inducă, până acum, Joyce însuși prin *Ulysses*, așa cum se exprima pe marginea propriei intenții (probabil constatând inadecvarea receptării) în scrisoarea din 21 septembrie 1920, către Carlo Linati:

Intenția mea nu e doar să redau mitul *sub specie temporis nostri*, ci să îngădui fiecărei aventuri (adică, fiecare oră, fiecare organ, fiecare artă sunt interconectate și interrelaționate în schema somatică a întregului) să condiționeze și chiar să creeze propria tehnică (p.78)

În aceste condiții *Ulysses*, 732. *Romanul romanului* devine și mai inadecvat mediului nostru cultural, cum inadecvată rămâne și condiția intelectualului într-o cultură nepregătită pentru o asemenea receptare. Ajustarea culturii la vârfuri s-ar face prin lectura asumată.

Gânduri întru amintirea lui Ioanichie

Eugeniu Nistor

restituiri

Eram profesor suplinitor la Școala generală din Ogra când, într-o zi însoțită de toamnă, m-am hotărât să trec apele învolburate ale Mureșului cu luntrea, și pedalând pe o bicicletă albastră, am traversat ulițele prăfuite ale Dileului Vechi – primul sat de dincolo de râu – poposind apoi la Vaidei, pentru a-l întâlni pe poetul, traducătorul și editorul Ioanichie Olteanu. Se retrăsese la vechea casă părintească pentru a finaliza volumul de traduceri din lirica lui Serghei Esenin. Volumul *Ceaslovul satelor* avea să apară chiar în acel an (1981) și a cunoscut un răsunător succes de public, Ioanichie Olteanu fiind socotit printre cei mai buni traducători în românește ai poetului rus, în condițiile în care acesta mai fusese tradus, anterior, de către George Lesnea și Zaharia Stancu.

L-am întâlnit atunci pe Ioanichie, iar în zilele următoare l-am găzduit la castelul din Ogra (zis „a lui Haller”), unde locuiam într-o chilie de pustnic, și l-am însoțit la Târgu Mureș, la o întâlnire cu membrii cenaclului literar „Liviu Rebreanu”, la care invitatul nostru a citit chiar din proaspetele lui traduceri din Esenin. Tot atunci, am publicat un interviu cu el în pagina culturală a ziarului local. Apoi, peste vreo doi-trei ani, ne-am reîntâlnit, la București, în redacția revistei „Viața Românească”, pe care o conducea cu chibzuință, ca redactor șef, unde am dis-

cutat și i-am înmănat un ciclu de poezii, din care el, după o lectură rapidă, a reținut câteva. În final, m-a invitat la Casa Scriitorilor. Ioanichie era și președinte al Fondului Literar și se pare că era foarte generos cu scriitorii, astfel încât, atunci când am intrat în restaurantul scriitorilor, toți se grăbeau să îl salute. De îndată am fost invitați la masa privilegiată a lui Eugen Jebeleanu, lângă care se afla poeta Ileana Mălăncioiu, în ciudata postură de „pupilă” a acestuia (explicația lui Ioanichie). A fost, pentru mine, o după amiază memorabilă.

Mi-a publicat câteva poezii în „Viața Românească” și, apoi, împrejurările au făcut ca, mulți ani, să nu ne mai întâlnim deloc; îi trimiteam doar scrierile prin poștă, la redacție, și el îmi publica, din când în când, câte o poezie-două. În 1988, într-o dimineață de noiembrie, când l-am sunat la telefonul de acasă și-a exprimat regretul că însemnarea mea „Poetul tânăr și cetatea”, care îi parvenise prin intermediul doamnei Sânziana Pop (redactor al prestigioasei reviste, prezentă la Târgu-Mureș la o una dintre primele ediții ale Festivalului-concurs „Romulus Guga”), nu trecuse! Adică, textul meu a fost oprit de cenzură.

Ioanichie Olteanu era un scriitor trecut prin Cercul Literar de la Sibiu și „contaminat” spiritualicește de acesta, era un valoros traducător a lui Serghei Esenin și unul dintre cei mai de seamă fondatori de reviste literare... Și aici vom stăruir puțin, căci de numele lui Ioanichie Olteanu se leagă întemeierea sau rea-

pariția unor prestigioase reviste, precum: „Tribuna”, din Cluj, „Tomis”, din Constanța, sau „Astra”, din Brașov. Paginile de jurnal, pe care le publicăm în continuarea acestor rânduri, dovedesc excepționalele calități de editor de publicații culturale ale acestuia. Avem aici, în aceste secvențe de jurnal, întreaga epopee a